

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

*Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.*

Випуск 3 (73) 2013

Миколаїв
2013

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №19669-9469ПР від 11.01.2013.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шибанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.

К.М. Думенко, д.т.н., доц.

В.П. Клочан, к.е.н., доц.

М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.

В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потриваєва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шибаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., доц.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.В. Скрипнюк, д.ю.н., проф.; О.Д. Гудзинський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; В.С. Дога, д.е.н., проф. (Молдова).

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаков, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; В.П. Лялякіна, д.т.н., проф. (Росія).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; Л.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; В.А. Захаров, д.с.-г.н., проф. (Росія); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; Л.К. Антипова, д.с.-г.н., доц.; В.І. Січкарь, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; А.П. Орлюк, д.б.н., проф.; В.Я. Щербаков, д.с.-г.н., проф.; Майкл Бьоме, проф. (Німеччина).

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 2 від 29.10.13 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, www.mnau.edu.ua, e-mail: visnik@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2013

ФУНКЦІЯ ГІПОФІЗА, НАДНИРНИКІВ І СІМ'ЯНИКІВ У БИЧКІВ ЗА ЗНИЖЕНОГО РІВНЯ ЗГОДОВУВАННЯ МОЛОКА

О.Т. Бусенко, доктор біологічних наук, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Подано результати досліджень обмеженого молочного живлення 160 кг молока і 55,5 кг спеціального комбікорму-стартера за молочний період. Встановлено тенденцію до збільшення живої маси, маси туші та сім'яників ($p < 0,05$), а гормональна активність наднирників бичків 15-місячного віку не уступала тваринам контрольної групи.

Ключові слова: бички, молоко, комбікорм-стартер, жива маса, забійна маса, маса туші, гіпофіз, наднирники, сім'яники, 11-оксикортикостероїди.

Постановка проблеми. На ранніх стадіях ембріогенезу синтезуються функціонально активні речовини, які в дорослому організмі виконують роль гормонів залоз внутрішньої секреції. Пристосування сільськогосподарських тварин до умов зовнішнього середовища і підтримання гомеостазу організму здійснюється під контролем гіпоталамо-гіпофізарно-адреналової системи.

Уміле керування функціями ендокринних залоз може дати практиці тваринництва великі можливості одержання від сільськогосподарських тварин більше продукції з меншими витратами на її виробництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гормони залоз внутрішньої секреції беруть участь у регуляції обмінних процесів в організмі, в результаті чого прискорюється чи уповільнюється ріст тварин, а це, в свою чергу, впливає на їх продуктивність [1-3].

Адренкортикотропний гормон гіпофіза і глюкокортикоїди кори наднирників є важливим ланцюгом в системі загальних неспецифічних реакцій, що розвиваються в організмі у відповідь на дію подразника [4, 5].

Також існує й тісна взаємозалежність між наднирниками і сім'яниками. Вони мають спільне походження, тобто є дерив-

ватами сусідніх ділянок епітелію. Наднирники здатні синтезувати естрогени та речовини, яким притаманні андрогенні властивості. Ілюстрацією близького зв'язку їх з сім'яниками є статевий диморфізм наднирників [6, 7].

Постановка завдання. Враховуючи важливість залоз внутрішньої секреції в регуляції обміну речовин в організмі, була поставлена мета дослідити функцію гіпофіза, наднирників і сім'яників у понадремонтних бичків, що вирощувалися на м'ясо до 15-місячного віку за умов обмеженого молочного живлення і використання спеціального комбікорму-стартера, оскільки вирощування молодняку на знижених нормах молока дає можливість використати цей цінний продукт для харчування людей.

Матеріали і методика. Для проведення досліду було відібрано 20 бичків чорно-рябої породи, яких за принципом аналогів розділили на дві групи: I – контрольна, II – дослідна.

У зрівняльний період, тривалістю 30 днів, телята обох груп отримували по 160 кг незбираного молока, а в головний – (60 днів) бички I групи – 120 кг незбираного, 300 кг збираного молока, сіно, соковиті корми і заводський комбікорм. Тваринам дослідної групи згодовували сіно, соковиті корми і спеціальний комбікорм-стартер. До його складу входили такі компоненти, %: борошно вівсяне, ячмінне, пшеничне, кукурудзяне м'ясо-кісткове – (20, 20, 7, 5, 7), макуха соєва – 14,5, сухі молочні відвійки – 10, трав'яне борошно – 4, жир кормовий – 3, дріжджі кормові – 5, цукор – 3, сіль кухонна – 0,5, дикальцій фосфат – 0,9, премікс вітамінно-мінеральний – 0,1. До суміші добавляли вітаміни А, Д2, Е, В1, В2, В12, РР, С, біоміцин та мікроелементи Fe, Mg, Cu, Co. Загальна поживність 1 кг такого комбікорму становила 1,36 к.од. і 223 г перетравного протеїну [8].

З 3-місячного віку і до кінця вирощування тварини I-ї та II-ї груп отримували схожі рослинні корми. За 15 місяців вирощування бичкам I-ї групи згодували 280 кг незбираного, 300 кг збираного молока, проте як бичкам II-ї групи тільки 160 кг незбираного молока. Останні більше з'їли концентратів на 156 кг, соковитих – на 126 кг, а грубих – на 32 кг менше.

Середньодобові прирости у тварин I-ї групи становили 953, а II-ї групи – 979 г.

Масу піддослідних тварин і залоз внутрішньої секреції визначали зважуванням, а активність кори наднирників – за вмістом 11-ОКС в периферичній крові флюорометричним методом [9].

Результати досліджень. У 3-місячному віці бички дослідної групи поступалися за живою масою (на 6 кг), масою туші (на 5,1 кг) і чистою масою тіла (на 6,6 кг) тваринам контрольної групи (табл. 1).

Після молочного періоду тваринам обох груп згодовували тільки рослинні корми. У 15-місячному віці бички дослідної групи переважали за живою масою (на 7 кг), масою туші (на 1,9 кг) і чистою масою тіла (на 8,2 кг) тварин контрольної групи.

Таблиця 1

Показники забою піддослідних тварин, кг (M ± m)

Група	Жива маса		Маса туші з жиром по-ливу	Чиста маса тіла
	до голодної витримки	перед забоєм		
3-місячні				
I	112,0 ± 2,89	105,3 ± 3,12	57,8 ± 2,65	94,7 ± 2,85
II	106,0 ± 0,58	100,9 ± 0,49	52,7 ± 0,64	88,1 ± 0,58
15-місячні*				
I	446,0	433,0	231,6	377,1
II	453,0	437,5	233,5	385,3

*Забивали по дві голови з групи

У телят 3-місячного віку дослідної групи маса гіпофіза була на 0,08 г, наднирників на 0,65 г меншою, ніж у тварин контрольної групи (табл. 2), але за масою сім'яників перевага була за бичками дослідної групи – на 4,31 г (P<0,05).

Бички дослідної групи 15-місячного віку переважали тварин контрольної групи за масою гіпофіза (0,22 г), наднирників (0,46 г) і сім'яників (9 г). Вони більше поїдали корму, краще

росли, тому і мали тенденцію до збільшення маси ендокринних органів.

У плазмі периферичної крові телят дослідної групи 3-місячного віку рівень 11-ОКС був на 0,94 мкг% нижчим, ніж у бичків контрольної групи.

Таблиця 2

Маса ендокринних залоз і вміст 11-оксикортикостероїдів у плазмі крові

Група	Маса ендокринних залоз, г			Вміст 11-ОКС в плазмі периферичної крові, мкг%
	гіпофіз	наднирники	сім'яники	
3-місячні				
I	0,88 ± 0,06	6,77 ± 0,35	27,76 ± 6,00	8,30 ± 0,44
II	0,80 ± 0,03	6,12 ± 0,29	32,07 ± 3,18*	7,36 ± 0,38
15-місячні				
I	1,87	22,04	510,0	5,16
II	2,09	22,50	519,0	5,23

У тварин 15-місячного віку обох груп у периферичній крові містився майже однаковий рівень 11-ОКС, але спостерігалася незначна схильність наднирників дослідної групи до підвищення їх активності.

Таблиця 3

Кількість тканини залоз внутрішньої секреції з розрахунку на 100 кг чистої маси тіла піддослідних тварин, г, М ± m

Група	Вік тварин, місяців	Гіпофіз	Наднирники	Сім'яники
I	3	0,92 ± 0,05	7,18 ± 0,57	29,00 ± 5,63
II	3	0,91 ± 0,04	6,95 ± 0,28	36,46 ± 3,81
I	15	0,50	5,85	135,18
II	15	0,54	5,84	134,70

За кількістю тканини залоз внутрішньої секреції в розрахунку на 100 кг чистої маси тіла 3-місячні телята дослідної групи мали перевагу в рості тканини сім'яників (на 7,46 г), але менше наднирників (на 0,23 г) і схожу кількість тканини гіпофіза порівняно з тваринами контрольної групи (табл. 3).

Бички 15-місячного віку дослідної і контрольної груп практично мали однакову кількість тканини досліджуваних ендокринних залоз у розрахунку на 100 кг чистої маси тіла, крім сім'яників тварин другої групи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Телята 3-місячного віку, які вирощувалися на м'ясо на обмеженому молочному живленні (160 кг молока) із застосуванням спеціального комбікорма-стартера (55,5 кг), не відрізнялися за масою гіпофіза і наднирників, але сім'яники бичків дослідної групи 3-місячного віку мали вірогідну перевагу над контролем ($p < 0,05$). У бичків 15-місячного віку спостерігалася тенденція до збільшення маси досліджуваних ендокринних органів.

Активність наднирників бичків 3-місячного віку дослідної групи була нижчою за вмістом в периферичній крові 11-ОКС на 0,94 мкг%, а в 15-місячних вона мало відрізнялася від тварин контрольної групи.

За живою масою і масою туші тварини дослідної групи мали тенденцію до їх збільшення, що є свідченням позитивного впливу на ріст тварин комбікорму-стартеру та інших рослинних кормів.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на визначення гормональної активності інших залоз внутрішньої секреції та зміни їх гістоструктури.

Список використаних джерел:

1. Бусыгина Т. В. Регуляция транскрипции генов, контролирующих биосинтез стероидных гормонов / Т. В. Бусыгина, Е. В. Игнатьева, А. В. Осадчук // Успехи современной биологии. — 2003. — Т. 123, № 4. — С. 364 — 382.
2. Ганчак Ю. Р. Ультраструктурні особливості клітин пучкової зони кори наднирників у великої рогатої худоби різного віку та в умовах експериментального стресу / Ю.Р. Ганчак, В. В. Кусень // Науковий вісник Львівської національної академії ветеринарної медицини. — Львів, 2004. — Т. 6, № 1. — Ч. 2. — С. 3 — 11.
3. Дедов И. И. Недостаточность надпочечников / И. И. Дедов, В. В. Фадеев, Г. А. Мельниченко. — М., 2002. — 320 с.
4. Дегтярь В. Г. Метаболизм андрогенов / В. Г. Дегтярь, Н. Е. Кушлинский // Успехи современной биологии. — 2000. — Т. 120, № 1. — С. 48 — 54.
5. Комісаренко В. П. Роль гіпофізарно-надниркової системи в пристосованих реакціях організму / В. П. Комісаренко // Фізіологічний журнал. — 1959. — Т. 5, № 3. — С. 301 — 314.
6. Дегтярь В. Г. Регулятор действия стероидов в тканях животных и человека / В. Г. Дегтярь, Н. Е. Кушлинский // Успехи современной биологии. — 2002. — Т. 122, № 1. — С. 84 — 94.

7. Сахацкая Т. С. Влияние половых гормонов на секреторную способность надпочечников / Т. С. Сахацкая // Современные вопросы эндокринологии. — М. : Медгиз, 1963. — Вып. 2. — С. 70 — 89.
8. Выращивание телят на мясо при ограниченном молочном питании / Д. И. Шевченко, К. Б.Свечин, Н. И. Шевченко и др. // Животноводство. — 1980. — № 2. — С. 47 — 49.
9. Резников А. Г. Методы определения гормонов / А. Г. Резников — К. : Наукова думка, 1980. — 400 с.

А.Т. Бусенко. *Функция гипофиза, надпочечников и семенников у бычков при сниженном уровне молока.*

Приведены результаты исследований ограниченного молочного питания (160 кг молока и 55,5 кг специального комбикорма-стартера за молочный период). Установлена тенденция к увеличению живой массы, массы туши и массы семенников ($p < 0,05$), а гормональная активность надпочечников бычков 15-месячного возраста не уступала животным контрольной группы.

A. Busenko. *Function of pituitary gland, adrenals and testicles of dull-calves with low level feeding of milk.*

It is shown that feeding young pigs by the enzymes, macerbacellin, matzeraza, MEK-1 and minovitu minazy causes the increase of the digestibility coefficient of fiber, fat, protein and nitrogen disposition in the body.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

В.С. Шибанін, О.І. Котикова, Ю.А. Кормишкін.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи – інструмент розвитку сільських територій 3

О.В. Шибаніна, Р.В. Данильченко, Т.М. Борисова.

Удосконалення механізму експортно-імпортних операцій аграрних підприємств Миколаївської області з країнами СНД 12

О.М. Вишневська. Напрями і складові вдосконалення методики оцінки зовнішнього середовища економічної системи.19

Н.М. Сіренко, Р.Є. Нікітіна. Сучасний стан садівництва та логістика реалізаційної діяльності садівничих підприємств Миколаївської області.....29

В.П. Ключан, Н.І. Костаневич, А.Г. Костирко.

Оцінка існуючих моделей і застосування методу „ККК” для діагностики банкрутства 37

Г.М. Рябенко. Стан та перспективи розвитку регіонального ринку агрострахування.....43

Т.І. Лункіна. державне фінансування соціального розвитку населення в Україні.....49

В.М. Метелиця. Об'єкти бухгалтерської професії в аграрному секторі. 54

О.Ф. Кирилюк. Державне регулювання якості і безпечності продукції птахівництва в умовах глобалізації продовольчих ринків 61

В.А. Ткачук. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій України в контексті їх сталого розвитку. 69

І.Ю. Кочетова. Трансформаційне підґрунтя успішного функціонування підприємства на ринку.....81

Г.В. Токарчук. Інтегральний метод оцінки інноваційної складової туристичного потенціалу регіону. 88

М.С. Гордієнко. Зарубіжний досвід підтримки розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в контексті регіонального економічного розвитку.....97

О.С. Тупчий. Методичні основи дослідження економічної ефективності виробництва продукції садівництва..... 106

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

С.Г. Чорний, О.В. Письменний, О.С. Левкова. Вивчення впливу мікродобрив (triamin radicular, granfol k та quicelum) на урожайність та якість капусти білокачанної..... 111

С.Г. Хаблак, Я.А. Абдуллаєва. Расовий склад вовчка (orobanche cumana wallr.) в посівах соняшнику в умовах північного Степу України. 116

Р.І. Беспалько, С.Ю. Хрищук. Стан використання ГІС для потреб сільського господарства..... 122

Л.В. Иванова-Ханина. Влияние гормонального состава питательной среды на интенсивность роста малины в культуре in vitro. 128

О.В. Видинієвська. Вплив технології No-till на вміст поживних елементів в чорноземі південному. 136

О.Л. Семенченко, А.С. Даніліна. Ефективність застосування біоглобіну на посівах буряка столового у повторній культурі на зрошенні дощуванням в умовах північного Степу України. 144

О.О. Гаврюшенко. Обґрунтування динаміки щільності складання моделей техноземів при сільськогосподарському освоєнні в умовах Нікопольського марганцеворудного басейну. 149

І.П. Сатановська. Оцінка моделей технологій вирощування кукурудзи на силос середньостиглого гібрида Моніка 350 МВ. .. 155

О.Т. Бусенко. Функція гіпофіза, наднирників і сім'яників у бичків за зниженого рівня згодовування молока. 162

А.В. Гуцол. Перетравність поживних речовин раціону і баланс азоту у свиней при згодовуванні ферментних препаратів..... 168

І.Ю. Горбатенко. Методи молекулярної біології в детекції та типуванні патогенних вірусів та бактерій 174

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

В.С. Шобанін, Л.П. Шобаніна, В.Г. Богза. Розрахунок сталевих каркасів з універсальних елементів змінного перерізу з гнучкою стінкою 180

С.М. Анастасенко, В.А. Гайворонський. Аналіз параметрів системи сервоприводу модернізованої газорізальної машини....	186
Л.І. Бугрім, І.С. Білюк, О.С. Кириченко. Підвищення ефективності електропривода стенда для налагодження паливорегулюючої апаратури.....	193
І.С. Швець, В.Г. Жекул, С.Г. Поклонов, О.П. Смірнов, Ю.І. Мельхер, В.В. Литвинов, С.В. Конотов, О.В. Хвоцан, Є.І. Залого. Електророзрядний спосіб відновлення продуктивності артезіанських свердловин	201

Наукове видання

Вісник аграрної науки Причорномор'я
Випуск 3(73) – 2013

Технічний редактор: *О.М. Кушнарьова.*
Комп'ютерна верстка: *М.Г. Алексєєв.*

Підписано до друку 29.10.2013. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 13,2.
Тираж 300 прим. Зам. № ____ . Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.